

ČÍSLO 1/2011

M U Z E U M

FACTUM

Č T V R T L E T N Í K M U Z E A V Y S O Č I N Y J I H L A V A

Stříbrná Jihlava již po šesté

Foto: Rudolf Schebesta - MVJ

Ve dnech 6. - 9. října 2010 proběhl šestý ročník **mezinárodní konference k historii hornictví a důlních prací – „Stříbrná Jihlava 2010“**. Konference pořádaná Muzeem Vysočiny Jihlava, p.o., Archaiou Brno, o. p. s. a Ústavem archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně byla zaštitěna hejtmanem kraje Vysočina MUDr. Jiřím Běhounkem.

Konference byla rozdělena do tří částí: 1. Přednášky a prezentace na krajském úřadě v Jihlavě, 2. Neformální posezení spojené s kulturním programem na hradě Roštejně, 3. Odborná exkurze po stopách důlních děl na Pelhřimovsku. Celkem se na všechny akce přihlásilo 102 účastníků z řad odborné i laické veřejnosti, z toho 86 Čechů, 2 Poláci, 3 Slováci, 9 Němců a 2 Francouzi. ... **7**

Houby, houby, houbičky...

Lesní plody nakrátko narostly ve výstavním sále...**4**

Muzejní voňavé Vánoce

Tradiční výstava v závěru roku...**5**

EDITORIAL

Hodnotím, hodnotíš, HODNOTÍME...

Začátek nového kalendářního roku s sebou pravidelně přináší nutnost hodnotit rok předchozí. A tak řada zaměstnanců vyplňuje dotazníky, tabulky, statistiky a různá hodnocení. S hrdostí a s pocitem zadostiučinění vypisují to, co se jim povedlo. S podstatně menším nadšením sestavují zprávy o tom, co se zrovna příliš nepovedlo a jako kostlivce ze skříní vytahují i to, co udělat měli, ale nějak se na to zapomnělo...

Sestavování těchto mnohdy pozoruhodných každoročních zpráv patří k jedné z nejméně oblíbených činností pracujících lidí. Člověk nad sepisováním podobných elaborátů stráví poměrně hodně času a přiznejme si to na rovinu – málokdo to čte. Obvykle nás to zdržuje od daleko důležitější činnosti a jen hrozba blízkého se termínu dodání udrží naše soustředění u papírů a počítače. Další nepříjemností s tím spojenou je, že jsme často nuceni pracovat s podobnými materiály od kolegů. A jak známo, každý jsme jiný, tudíž každý

považujeme za důležité něco úplně jiného. Aby toho nebylo málo, tak při dopisování zjistíme, že nám zbývá k hodnocení ještě něco, na co nemáme žádnou vhodnou kolonku ve formuláři. A jestliže nám na konci lopotného sumarizování neseď čísla, vyvolá to už jen stav beznaděje s pocitem žalostně promarněného času. Skutečnou katastrofou ovšem může být situace, kdy musíme vyhotovit text s předem daným množstvím stran a ačkoliv jsme rozvláčně rozepsali do zmíněného textu snad každý kalendářní den v roce, stále nám chybí cca 2 či 3 stránky. V tomto případě se autor mění v kabaretního eskamotéra, začne „tahat králíky z klobouku“ a spoléhat může už jen na svoji fantazii. Zkrátka tvorba závěrečných komplexních hodnocení a výročních zpráv není nic jednoduchého - ostatně snaha převést celoroční práci kolektivu naprosto odlišných lidí na strohá čísla ani jednoduché být nemůže...

Přece jen to má ale něco do sebe. Autoři vytáhnou při sepisování z paměti i světlé okamžiky – no tahle akce se nám opravdu povedla a jak se nám to na začátku vůbec nedařilo, ale ten výsledek stál za to... a vida – toto byla při prvním pohledu pěkná ptákovina a nakonec z toho byl hit sezóny... jéje – a tenhle kousek získat, to byla opravdu mistrovská práce a vlastně malý zázrak... a jak se tady kolega JN hezky zesměšnil (dobře mu tak)... Tyto světlé momenty potěší hlavně z toho důvodu, že připomenou právě lidskou stránku minulých dnů, připomenou náladu okamžiku a pozitivní stav mysli (byť byl jen krátkodobý). A to zase není tak špatné.

Takže nebojme se závěrečných hodnocení – stejně je za nás nikdo jiný neudělá a může se stát, že se u nich třeba i pobavíme...

Ludmila Moržolová, redaktor

ZVEME VÁS představujeme expozice MVJ GEOLOGICKÁ A MINERALOGICKÁ expozice

Expozice neživé přírody v jihlavském muzeu představuje návštěvníkovi jednu z geologicky a mineralogicky nejpestřejších oblastí v naší republice – centrální část Českomoravské vrchoviny. Expozice vznikla před více než deseti lety v unikátních prostorách místnosti s renesanční výmalbou; netypickému prostoru byla přizpůsobena i neobvyklá forma instalace, na které se podíleli architekt J. Huňáček a výtvarník B. Kučera.

V úvodní části je obrazově, textově, na formátovaných vzorcích i velkých blocích hornin prezentován geologický vývoj Vysočiny, její regionální geologie a petrografie.

V navazující – mineralogické části – jsou textové informace omezeny na nezbytné minimum a naopak v maximální míře je zde na vzorcích ve vitrinách i na velkých, volně vystavených exemplářích ukázáno na mineralogické bohatství regionu.

Nerosty jsou vystaveny v celcích podle způsobu vzniku: vedle nerostů přeměněných hornin a nerostů hydrotermálních žil jsou zřejmě nejatraktivnější nerosty pegmatitů, alpských žil a křemenných žil. Samostatně jsou prezentovány moravské vltavíny a stonařovský meteorit.

V expozici je vystaveno několik zcela jedinečných vzorků. Některé zaujmou odborníka: např. velké vzorky selenidů z Bukova nebo více než půl metru velký krystal sekaninaitu z Dolních Borů; jiné jsou nepřehlédnutelné už při zběžném pohledu i pro laika: leštěná deska hradbového ametystu z Bochovic, půl metru velká záhněda z Dolních Borů a další.

Karel Malý

Foto: Karel Malý - MVJ

VÝSTAVY A AKCE

VÝSTAVA „ZKAMENĚLÉ STOPY“

Neobvyklá výstava byla na konci ledna otevřena ve výstavní síni muzea. Představuje tajemný svět živočichů dávno minulých geologických dob. Nejedná se však o „klasickou“ paleontologickou výstavu: prezentovány jsou stopy po životě těchto organismů.

Pod pojmem stopa si však nesmíme představit například jen zkamenělý otisk nohy dinosaura, většinu dochovaných stop vytvořili živočichové bezobratlí. Nacházíme tak stopy po lezení, rozvrtávání bahna, doupatá, hnízda, ale i rýhy na kostech po zubech dravců, výkaly a výměšky.

Autoři výstavy (Mgr. Jašková z Muzea Prostějovska v Prostějově a dr. Lehotský z Vlastivědného muzea Olomouc) na obrázcích, textem a na desítkách vzorků ukazují, s jakými projevy života v podobě stop se v geologickém záznamu můžeme setkat. Výstava, která je svým pojetím a obsahem v ČR zcela výjimečná, bude v muzeu přístupná do 13. března.

Karel Malý

Foto: Karel Malý - MVJ

Výstava fotografií „JIHLAVSKÉ OBRÁZKY“

Muzeum Vysočiny Jihlava připravuje již pátou autorskou výstavu Pavla Bezděčky. Po výstavách „Krajina z ruky“ (2006), „Strašáci – aneb úpadek strašáctví v Čechách a na Moravě“ (2007), „Kouzlo koroze“ (2008) a „Barevné Slovácko“ (2009) přichází autor s dalším projektem „Jihlavské obrázky“. Jedná se o výběr fotografií, které autor vytvořil v průběhu prvních čtyř let svého pobytu v Jihlavě.

Vernisáž výstavy se uskuteční ve čtvrtek 3. února 2011 a výstava potrvá do 27. března 2011.

Foto: Pavel Bezděčka - MVJ

„VČELIČKOVÁ“ výtvarná soutěž

Muzeum Vysočiny Jihlava vyhlašuje v rámci výstavy „Včely, med a perníky“ výtvarnou soutěž pro děti z mateřských škol a I. stupně základních škol. Výtvarné práce mohou být tvořeny libovolnými technikami s použitím různých materiálů a tematicky se pohybovat v říši včel, včelstev a včelařů. Bližší informace o podmínkách soutěže obdrží zájemci u kurátora výstavy p. Dany Oberreiterové, e-mail: oberreiterova@muzeum.ji.cz případně na telefonním čísle 567 573 897.

Ludmila Moržolová

FYZIKA V MUZEU

15. března bude v jihlavském muzeu zahájena výstava s názvem Fyzikální kouzla a nanotechnologie. Tato ojedinělá akce se zrodila na základě spolupráce řady institucí a organizací a je provázána bohatým doprovodným programem. Součástí výstavy je program pro žáky základních a středních škol s názvem Fyzikální exploratorium, na které je stále možno se přihlásit. Připraven je i matematický seminář pro učitele, přednášky a zajímavé setkání s názvem Fyzikální kavárna. Výstava potrvá do 31. března.

Přihlásit se na jednotlivé doprovodné aktivity a získat další podrobné informace je možné jak na e-mailové adrese oberreiterova@muzeum.ji.cz tak také na telefonním čísle 567 573 897.

Ludmila Moržolová

Foto: Fotodokumentace výstavy

Foto: Eva Charvátová - MVJ

VÝSTAVA HUB

Výstava hub v Jihlavě se konala ve dnech 1. - 3. října 2010. Byla uspořádána s nově vznikajícím Mykologickým klubem Jihlava a za přispění řady dobrovolníků nejen z Vysočiny, ale i ostatních částí republiky, např. Slavkovského lesa, Mladoboleslavska. Díky tomu se na výstavě objevila řada vzácných teplomilných druhů hub, které se na Vysočině nevyskytují. Celkově bylo během výstavy k vidění 486 druhů hub. Mezi vystavenými živými exponáty bylo možno shlédnout několik desítek vzácných druhů uvedených v Červeném seznamu hub, zvláště pak velmi atraktivní hřib satan

a hřib borový, obrovské plodnice korálovce jedlového a bukového, vzácné druhy kuřátek a dalších hub. Výstava byla doplněna kolekcí chorošovitých hub. Během celé výstavy fungovala houbařská poradna, která byla ze strany návštěvníků velice hojně využívána. Poradna začala fungovat již počátkem září a pokračovala ještě po skončení výstavy v průběhu celého října. V rámci doprovodného programu se uskutečnila přednáška Jiřího Burela „Naše houby“.

Další výstava hub je plánována na rok 2011, přesný termín bude upřesněn na muzejních webových stránkách a v tisku.

Eva Charvátová

Ohlédnutí za loňskou fotosoutěží PHOTOGRAPHIA NATURA 2010

V minulém roce se uskutečnil sedmý ročník dnes již tradiční fotosoutěže, kterou vyhlašuje Muzeum Vysočiny Jihlava ve spolupráci z Krajem Vysočina. Tématem tohoto ročníku byly stromy (solitéry, aleje, háje, kmeny, listy a jiné detaily).

Do soutěže se přihlásilo 99 autorů ze všech koutů republiky, převažovali však fotografové z regionu. Věkové spektrum bylo velmi široké, od žáků základních škol, přes středoškolské a vysokoškolské studenty až po důchodce. Profesionální rozpětí od dělnických profesí a žen na mateřské dovolené přes úředníky, výzkumníky, podnikatele až po profesionální fotografy. Tak byl opět splněn jeden ze záměrů organizátorů, aby se v soutěži a zejména pak na společné výstavě setkali naprostí amatéři i profesní fotografové. Aby si jedni z druhých mohli vzít vzor či v nich našli zdroj nápadů. A aby se všichni dokázali podívat na přírodu nejen přes hledáček vlastního fotoaparátu, ale i jako její tiší a vděční návštěvníci.

Soutěž byla vyhlášena již na jaře a do uzávěrky příjmu fotografií (11. listopadu 2010) se sešlo na tři stovky soutěžních fotografií a šest fotografických cyklů. Ve středu 24. listopadu 2010 všechny snímky vyhodnotila osmičlenná komise složená z profesních fotografů, výtvarníků a přírodovědců.

V kategorii jednotlivých fotografií získal první místo Vladimír Holub za fotografii „V bujně vegetaci“, druhé místo patřilo Miroslavě Hedbávně za snímek „Nahota“ a třetí místo obsadil Petr Velička s fotografií „Vlčí kopec – jemné barvy světla“.

V kategorii cyklus zvítězil Pavel Vosátka s cyklem „Podzemní tanečníci“, druhé místo obsadil Pavel Popelka s cyklem „Příběhy stromů“ a třetí byl Hynek Boháč s cyklem „Psáno na bukové kůře“.

Foto: Pavel Bezděčka - MVJ

Komise mimo to vybrala **nejlepší studentskou práci**. Tou byla jednoznačně fotografie Jakuba Kokeše „Nebeské oko“.

V pátek 10. prosince 2010 v 16 hodin v Muzeu Vysočiny v Jihlavě, Masarykově nám. 57/58 proběhla početně hojně navštívená vernisáž výstavy 135 vybraných fotografií, během níž byly vyhlášeny výsledky soutěže a také byly předány hodnotné ceny, které dodaly (kromě Muzea Vysočiny Jihlava) také Kraj Vysočina a firma Mitech s. r. o.). Výstava potrvá do 30. ledna 2011.

V závěru vernisáže byla vyhlášena soutěž na rok 2011. Jediným tématem osmého ročníku jsou „Kameny – skály – krystaly“. Podmínky soutěže, detailní informace a potřebná data najde zájemce na [www http://muzeum.ji.cz/str.php?parent_id=1&id=1&lang=cz](http://muzeum.ji.cz/str.php?parent_id=1&id=1&lang=cz) nebo v pokladně muzea. Také se může obrátit přímo na kurátora soutěže a výstavy (bezdecka@muzeum.ji.cz).

Pavel Bezděčka

VÁNOČNÍ VÝSTAVA „ Čím voní vánoce “

Poslední výstava v roce 2010, uskutečněná v Muzeu Vysočiny v Jihlavě nesla název „ Čím voní vánoce. “. Byla slavnostně zahájena 14. prosince 2010 a trvala do 16. ledna 2011. Vzala si za cíl zpříjemnit radostné očekávání předvánočního období a přiblížit dřívější vánoční atmosféru vlastních vánočních svátků. Napomohlo tomu mnoho druhů domácího vánočního pečiva, voňavé perníky i typická vůně dřeva v podobě děl současných řezbářů p. Floriánové ze Staré Říše, p. Musila z Jihlavy, p. Houčka ze Spělova a p. Zimoly z Brancouz. Jejich betlémy i plastiky právem budily pozornost návštěvníků.

Zajímavé bylo ale pojetí i další části výstavy. Navazovala tak trochu na výzkumný projekt tradiční lidové kultury, podpořený ministerstvem kultury, který Muzeum Vysočiny v Jihlavě v roce 2010 řešilo. Jednalo se o záchraný výzkum lidové architektury na okrese Jihlava, jehož součástí byla i dokumentace obytných interiérů. Převážná část vánoční výstavy byla tedy věnována venkovskému a měšťanskému interiéru, včetně vybavení obou kuchyní. Porovnání těchto odlišných prostředí umožňovalo navodit zvláštní atmosféru dřívějšího způsobu života.

Výstava vzbudila pozornost veřejnosti, a za dobu jejího trvání ji navštívilo 815 osob, z toho 434 děti a mládež. Potvrdilo se tak, že o tento typ výstav, zaměřených na bývalý život minulých generací, je stále zájem, o čemž svědčí mimo jiné i zápisy v návštěvní knize Muzea Vysočiny v Jihlavě.

Dana Nováková

Foto: Dana Oberreiterová - MVJ

NOVÝ GRANTOVÝ program

Muzeum Vysočiny Jihlava uspělo v tvrdé konkurenci 63 předložených projektů a získalo finanční podporu na projekt „Za poznáním a vědou do muzea aneb rozvíjíme klíčové kompetence v muzeu“. Finanční podporu ve výši téměř 4,8 miliónu korun muzeum obdrží z operačního programu v rámci globálního grantu „Zvyšování kvality ve vzdělávání v kraji Vysočina“.

Téměř dvouletý projekt je směřován přednostně k žákům druhého stupně základních škol a studentům středních škol. Jeho cílem je využít vzdělávacího potenciálu muzea pro netradiční a interaktivní formy výuky a uvedení studentů do oblasti vědy a výzkumu.

Bc. Eva Koišová

Připomínka výročí vzniku pěveckého sdružení CAMPANULA

V době od 3. prosince 2010 do konce ledna 2011 bylo možné vidět v jihlavském muzeu na arkádách výstavu připomínající 25 let existence jihlavského pěveckého smíšeného sboru Campanula. Návštěvníci mohli nahlédnout do zákulisí sboru díky bohatě prezentovaným dokumentům z archivu sboru – korespondenci, plakátům, programům a statistickým přehledům. Tzv. „úřední“ materiál doplnila také řada fotografií a další obrazové a zvukové ukázky.

Ludmila Moržolová

Pavel Jiráček - MVJ

PŘEDSTAVUJEME SE

Muzeum Vysočiny Jihlava, POBOČKA TELČ

V roce 2011 oslaví telčské muzeum významné 125. výročí založení. Je nejstarším muzeem na jihozápadní Moravě, vyrostlo z vlasteneckého ovzduší města poslední třetiny 19. století. U zrodu muzea stál profesor Vyšší zemské reálky v Telči Jaroslav Janoušek. 25. prosince 1886 zpřístupnil veřejnosti sbírky v jedné místnosti na radnici.

V roce 1893 se muzeum stěhovalo do bývalé jezuitské koleje, kde mu byly vyčleněny tři místnosti pro sbírky a jedna pro betlém. S Jaroslavem Janouškem začal spolupracovat jeho kolega Jan Beringer. Po Janouškově smrti se stal správcem sbírek a zhotovil první inventární knihu. Od roku 1897 řídil činnost muzea Muzejní spolek v Telči, založený z iniciativy ředitele reálky Karla Jaroslava Mašky. Dalším správcem sbírek byl významný regionální historik Jan Tiray. Aktivita muzea se soustředila na sbírkotvornou činnost, údržbu a prezentaci sbírek.

Po zrušení Muzejního spolku v Telči, 11. února 1951, bylo muzeum řízeno státním MNV v Telči a ONV v Třešti. V roce 1963 se telčské muzeum stalo pobočkou Muzea Vysočiny v Jihlavě. V tomto roce byly sbírky přemístěny z budovy jezuitské koleje do prostor telčského zámku, do tzv. purkrabství. Zde sídlilo muzeum do konce roku 1986. Počátkem roku 1987 bylo muzeum přemístěno do současných prostor.

V současné době sídlí pobočka MVJ Telč na Státním zámku v Telči v prvním patře jihozápadního křídla zámku se vstupem z hlavního nádvoří.

Expozice dokumentuje vývoj města v průběhu staletí. V úvodu expozice jsou vystaveny archeologické nálezy z Telče a okolí, model původního zeměpanského dvorce se Svatodušní věží a předměty, které zachycují život ve městě. Jsou to předměty patřící řemeslnickým cechům, církvi, ale i veduty města a popravčí meč.

Historické centrum města Telče je možné si prohlédnout na modelu z roku 1895, který je vyrobený ze dřeva a papíru ředitelem dívcí

Foto: Petr Gryc

městanské školy Janem Tirayem, jeho kolegy, ale i žákyňmi školy.

V městanském pokoji je přiblížena atmosféra domů na náměstí. Pokoj je vybaven dobovým nábytkem, rodinnými portréty měšťanů, porcelánem a jemnou keramikou z Vranova nad Dyjí. Přitažlivou pro návštěvníky je hrací skříňka značky Polyphon, vyrobená byla v roce 1851 v Lipsku a je dodnes funkční.

Protějškem městanského pokoje je selská jizba, mapující všední život na venkově. Centrem dění rodinného života byl masivní stůl s lavicemi a vyřezávanými židlemi. Patří sem obrázky malované na skle, kuchyňské předměty, pracovní nástroje – kolovrat, přeslice, kolébka a koutní skříňka v rohu nad stolem, kam se ukládala bible a cenné předměty. V jizbě se vařilo, pracovalo, rodily se zde děti, ale také se zde umíralo.

Významnou částí sbírek jsou svatební praporce, typické pro zdejší kraj. Praporec byl nošen před svatebním průvodem, ve chvíli, kdy se nevěsta stěhovala s výbavou do nového domova. Mimo svatební veselí byl praporec uložen

u starosty. Zdoben byl motivy svatebního průvodu, veselých svatebčanů, zobrazována byla matka s dítětem v kolébce a většinou nechyběl název obce, ze které praporec pocházel a letopočetem.

Zvláštností telčského muzea je africká sbírka manželů Foitových. Ze svých dvou cest Afrikou zasílal sochař Foit etnografické předměty do muzea. Ty jsou vystaveny v expozici společně se sochařskými pracemi sochaře F. V. Foita.

Unikátní betlém manželů Vostrých, vyrobený převážně z kaširovaného papíru, je v současné době v restaurátorské dílně pana Kamila Andrese v Třebchovicích pod Orebem. Na vánoční svátky 2011 bude betlém znovu postaven a zpřístupněn.

Helena Grycová - Benešová

SOUBOR KERAMIKY – přestavba Horáckého divadla v Jihlavě

V archeologických sbírkách Muzea Vysočiny Jihlava se nachází soubor zajímavých keramických artefaktů objevených při přestavbě Horáckého divadla v Komenského ulici v Jihlavě. Divadlo, které vzniklo na místě kapucínského kláštera v polovině 19. století, bylo přestavováno do současné podoby v letech 1989 – 1991. Záchraný archeologický výzkum pod vedením prof. Z. Měřínského probíhal ve vnitrobloku mezi ulicemi Komenského, Dominikánská a Divadelní. Na ploše, které zaujímá dnešní jeviště divadla, se podařilo odhalit velké množství středověkých odpadních jímek vyplněných bahnitým sedimentem s nálezy celých tvarů keramických nádob a kachlů.

Právě vlhké výplně středověkých latrín, které byly budovány na dvořech domů, skýtají ideální prostředí pro zachování celých tvarů nádob. Padaly totiž „do měkkého“ postupně spolu s dalším odpadem. Z běžných užitkových nádob jsou to především hrnce vypalované v předhusitkém období do tmavošedých až černých odstínů a zdobené jednoduchými rytými ornamenty v podobě křížů, vlnovek a „větvičkových“ motivů. Podobně vyráběny na rychlerotujícím kruhu byly i džbány s páskovými uchy, které sloužily především k nabírání vody ze studní. V jímkách nalézáme celé vybavení středověkých kuchyní, v nichž nechyběly ve 14.

století ani keramické poháry, mísy, lahve a olejové kahany k osvětlování tmavých prostor.

Vzácnější jsou nálezy částí kachlových kamen. Stejně jako v případech užitkové hrnčiny jsou i kachle vyráběné z jílovité hlíny s příměsí malých kamínek a většinou neglazované. V hlavních místnostech si bohatí jihlavští měšťané

nechávali stavět kamna, která středověký hrnčíř poskládal z komorových kachlů tzv. malého formátu. Jejich přední strana byla opatřena plastickým reliéfem, většinou náboženským či heraldickým motivem nebo výjevem ze života měšťanů. Také nález zcela zachovalého komorového kachle z Horáckého divadla nese náboženský motiv v podobě vlka přestrojeného za potulného mnicha, který falešně káže poslušným husám. Podobné výjevy v průčelích kamen symbolizovaly mravní úpadek, který prorůstal církve i společnost v době vlády Václava IV. a vedl k výbuchu velkých sociálních bouří v 15. století. Kromě společenských motivů nalézáme na kachlích také architektonické prvky jako např. motivy gotické kružby užívané ve výplních oken kostelů.

Foto: Rudolf Schebesta - MVJ

David Zimola

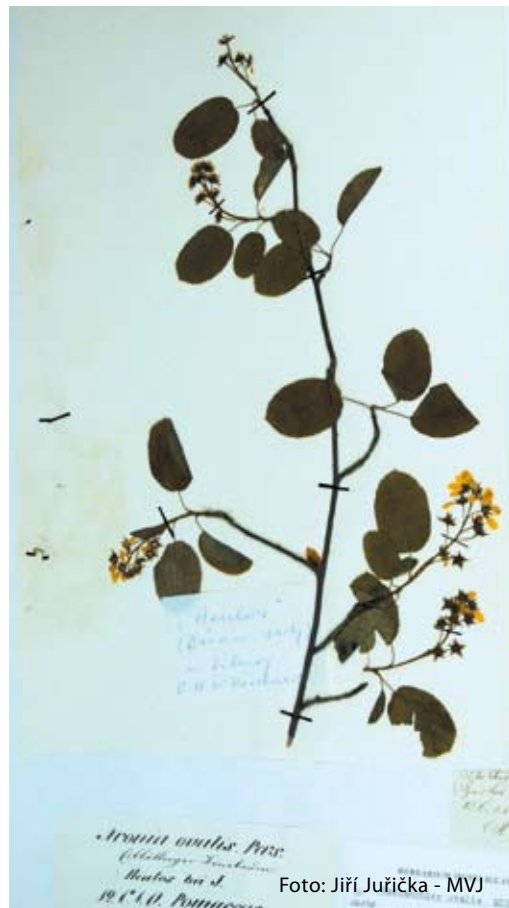
TOP EXPOZIT PRUSIKŮV HERBÁŘ

Cennou součástí botanických sbírek Muzea Vysočiny Jihlava, neboli též herbáře, je sbírka herbářových položek vyšších rostlin, kterou za svého života shromáždil Edmund Prusik, který se narodil 30. července 1836 v Jihlavě a zemřel 21. července 1906 v Mödlingu v Rakousku. Prusik byl jihlavským městským úředníkem, byl vedoucím hospodářské správy a spravoval i městský archiv. Herbářové položky získával E. Prusik od jiných sběratelů, sám rostliny do herbáře pravděpodobně vůbec nesbíral. Je zde obsaženo mnoho sběrů pocházejících mimo území dnešní ČR, zejména z dnešního Rakouska a Německa, některé sběry jsou mimoevropského původu. Bohužel většina položek není datována, u některých jsou uvedeny roky 1817 až 1850. Zajímavou součástí sbírky jsou sběry Johanna Christiana Neumanna (1784–1855). Ten se narodil v dnešním Jiříkově u Rumburku (dříve Georgswalde) a odtud pochází i značná část jeho sběrů. Od roku 1849 byl v Jihlavě na odpočinku a svou sbírku zde pak předal H. W. Reichardtovi (1835–1885), jihlavskému rodáku a pozdějšímu profesoru botaniky ve Vídni. Právě jejich sběry obsahují i rostliny sbírané v okolí Jihlavy, např. na Vysokém kameni či Zaječím skoku. Celý herbář byl systematicky uspořádán Felixem Schwarzelem, statkářem z Baštinova na Havlíčkovobrodsku, jehož herbář je taktéž součástí dnešních sbírek Muzea Vysočiny Jihlava.

Prusikův herbář tvořilo 1.365 kusů herbářových položek původně uspořádaných do 17 svazků, v současnosti jsou jednotlivé herbářové položky seřazeny spolu s ostatními podle tzv. Dostálova rodového systému. Do sbírek Muzea Vysočiny Jihlavy byl získán darem od města Jihlavy.

Ze zajímavějších položek můžeme uvést orchidejovité rostliny hlízník hnízdák (*Neottia nidus-avis*) a prstnatec bezový (*Dactylorhiza sambucina*), které sbíral Reichardt v okolí Vysokého kamene (Hohenstein), pětiprstku žežulník (*Gymnadenia conopsea*) ze svahů podél Jihlávky či vstavač kukačku (*Orchis morio*) také z okolí města Jihlavy. V současné době se zde tyto druhy již nevyskytují.

Na přiložené fotografii je zachycena herbářová položka muchovníku oválného (*Amelanchier ovalis*) sbíraná v Heulosu C. H. W. Reichardtem.

Jiří Juříčka

Foto: Jiří Juříčka - MVJ

STŘÍBRNÁ JIHLAVA JIŽ POŠESTÉ dokončení ze strany 1

Do první části se v jednotlivých konferenčních dnech od 6. – 8. října zapojilo kolem 70 lidí a to jak do přednášek v kongresovém sále kraje Vysočina, tak i do diskuze u posterů v předsáli. Přednášky byly rozděleny na bloky podle témat souvisejících s problematikou hornictví a jednotlivých oblastí těžby. První blok přednášek pronesený ve středu 6. října byl věnován odhadům historické produkce drahých kovů a jejich těžbě ve středověku. Přednášky byly zaměřeny na důlní produkci drahých kovů v Čechách a na Moravě, na hornický okrsek u Melle ve Francii, u Ramsbecku v Německu a získávání drahých kovů ve středověku loupeživými výpravami. Ve čtvrtek 7. října navazoval druhý blok přednášek s prezentacemi o dolování na severní Moravě, polském Slezsku, Rakousku, ve

Foto: Rudolf Schebesta - MVJ

BÁDÁME...

Francii a v severních Čechách. Na závěr druhého konferenčního dne byly předneseny příspěvky věnované prezentacím a propagaci montánních památek formou naučných stezek, geoparků a hornických expozičních. Rudné hornictví na Českomoravské vrchovině a na Slovensku bylo prezentováno v pátek 8. října spolu s příspěvky věnovanými těžbě železných rud. V řečnických pultů se postupně vystřídal celkem 38 přednášejících a diskutujících, informační posterů připravilo 12 zúčastněných.

Účastníci konference se měli možnost setkat na neformálním posezení na hradě Roštejně ve čtvrtek 7. října v podvečerních hodinách, kde proběhla živá diskuze o nad přednesenými příspěvky. Na ní navazoval kulturní program v podobě ohňové show s ukázkami historické dělostřelby a noční prohlídka hradu Roštejna. Akce se účastnilo 80 lidí.

V sobotu 9. října byla pořádána odborná exkurze na lokalitách dolování na Pelhřimovsku. Celkem 68 účastníků exkurze mělo možnost přímo v terénu dokumentovat důlní díla u Rohozné, Sázavy u Křemešnicka, Vyskytné, Černova u Horní Cerekve, Chrástova a Čejkova. Zvláště přínosná byla návštěva montánní lokality Cvilínky u Černova, kde probíhal v letech 2009 – 2010 archeologický výzkum, v jehož rámci bylo dokumentováno unikátní zařízení na úpravu rud, tzv. prádlo nacházející se v malém údolí potoka Kameničky v blízkosti důlních šachet.

Výstupem konference bude stejnojmenný sborník příspěvků, který vychází jako supplementum recenzovaného periodika *Acta rerum naturalium*. Vydavatelem je Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o.

Konference byla podpořena Krajem Vysočina, Asociací muzeí a galerií ČR, Statutárním městem Jihlavou, Muzeem Vysočiny Havlíčkův Brod, Muzeem Vysočiny Třebíč, Muzeem Vysočiny Pelhřimov, ZO 6-18 Cunicunulus, Jihlavským netopýřem, o. s., Občanským sdružením společnost přátel dělostřelby, J. Langem, K. Kloudou a Ing. Václavem Veselým.

David Zimola

HORY SHORA

JIHLAVSKÉ MUZEUM PŘEDSTAVILO BĚHEM PROSINCE 2010 A NA ZAČÁTKU LEDNA 2011 PROSTŘEDNICTVÍM VÝSTAVY FOTOGRAFIÍ V PROSTORÁCH KAVÁRNY MUZEUM NÁVŠTĚVNÍKŮM NETRADIČNÍ POHLEDY NA NEJVYŠŠÍ HORSKÉ VRCHOLY SVĚTA. AUTORA FOTOGRAFIÍ, ZNÁMÉHO ČESKÉHO HOROLEZCE RADKA JAROŠE, JSME SE ZEPTALI:

Jako první Čech máte šanci stanout na všech 14 osmitisícovkách. Stihnete to ještě letos? A dá se to vůbec stihnout?

Letos ani náhodou! Ani to není tak v plánu. V případě obrovského úsilí a dostatku financí na expedice by to teoreticky šlo, ale protože mě čekají ještě tři hory, tak to znamená tři roky. Minimálně...

Pomineme-li hory, jaké další plány na tento rok se Vám honí hlavou?

Na podzim další expedice na nižší hory. Taky normální běžný starosti, jsem člověk. Doma možná rekonstrukce kuchyně, koupelny, výměna oken, dřevo na další zimu. Vydrží-li mě auto pohromadě další rok? Vrhout či nevrhnout se sám na další knihu. Udělat film z další expedice a tak dál...

Na výpravách točíte filmy i fotografujete. V obtížných podmínkách může hrát roli každá maličkost a určitě volíte, co všechno je nezbytně nutné brát s sebou. Kolik váží vaše fotografická a filmářská výstroj a berete ji s sebou opravdu na každý vrchol?

Váha se naštěstí díky moderním technologiím snižuje. Na Everestu jsem měl nakonec jenom fotoaparát, ale na všech dalších vrcholech jsem měl kameru i foťák. Bohužel loni jsem o téměř všechny záběry z expedice přišel, protože při sestupu z druhého vrcholu jsem ztratil kameru. Naštěstí jsem měl něco natočeno na fotoaparátu a taky to byla první expedice kde jsem netočil jenom já, ale i ostatní lezci. Materiálu na film bylo dost.

Vystavoval jste nyní v jihlavském muzeu. A určitě to nebyla jediná instituce, kam jste při představování svých cest zavítal. Kolik přednášek a výstav za rok zvládnete?

To je různý. Přednáším hlavně přes zimu. Dřív to bylo pár přednášek, teď je jich možná několik desítek. Výstavy jsou tak 3 - 6 ročně.

Mimochodem - lze se tím uživit třeba jako Reinhold Messner?

Jde sehnat peníze na další expedici, případně na část přípravy

Foto: Veronika Ostrčilová

a vybavení. Nejde o hokej nebo fotbal - za pár let kopání do měruny mít zdroje. Do konce života, v naší zemi a s tímto nápadem určitě v žádném případě nehrozí přežít.

Když jsme zmínili Messnera - založil v jižním Tyrolsku síť 5 muzeí hor. Poslední chce otevřít letos. Byl už jste v některém z nich? A byl jste v některém jiném muzeu věnovaném horám?

Nebyl.

Určitě si z cest přivážíte vyjma zážitků i spoustu zajímavých předmětů. Neuvažoval jste Vy sám o tom uložit je výhledově někam? Třeba do nějaké nové expozice?

Přiznám se, že nejsem plánovitej tahač upomínkových předmětů a suvenýrů. I když v Praze jsem teď pár exponátů vystavil. Takže uvidíme jaká bude další expozice. Třeba letos na podzim návštěvníci zase uvidí. Hlavně fotomateriálu je spousta.

Ještě jednou díky a přeji krásné dny
L. Moržolová

Foto: Lucie Herbricková

A NA KONEC...

Za oknem je podivná šedivá střeoevropská zima, na stole se vyměnil kalendář a dny nového roku odplývají s železnou pravidelností... Taky na vás doléhá nepříjemná ponovoroční nenálda? Vánoční volna jsou pryč, dny se prodlužují jen váhavě, leden je pracovně nekonečný měsíc a počasí se obvykle nepředvádí ze své lepší stránky – zkrátka všechno je nějaké mátožné... Takovou situaci by mohl zlomit pouze zástupce tzv. 3. kategorie lidí podle věhlasné teorie o míse koblih v kavárně – 1. kategorie vidí pouze mísu koblih v kavárně, 2. kategorie se baví přemýšlením o tom, co by se stalo, kdyby začali koblihama házet po hostech a 3. kategorie o tom nepřemýšlí, ta to přímo realizuje. Už vám svítá? Ano, ano, ano – jedná se o teorii dr. Vlacha z románu Zdeňka Jirotky Saturnin a tím požadovaným zástupcem 3. kategorie je stejnojmenný sluha. Jirotkovo dílko mám stále při ruce, stejně jako další prostředky první pomoci – náplast a dezinfekci, dobré portské, teplé ponožky a společný snímek mých dětí.

Zdeněk Jirotka se narodil 7. ledna 1911 a rozum nabíral ve školách v rodné Ostravě a v Hradci Králové. Poté jako příslušník čs. armády vystřídal do r. 1940 několik posádek na celém území republiky a zbytek svého aktivního života prožil jako spisovatel a redaktor v různých periodikách a také v rozhlasu.

Když se před 100 lety - ještě za císaře pána - Zdeněk Jirotka narodil, nikdo nemohl tušit, k jakým zásadním převratům, katastrofám a proměnám společnosti dojde v následujících několika desetiletích. V kolika státních útvarech se lidé ocitnou, počínání kolika režimů bude dopadat na jejich bedra a s jakými civilizačními poskoky se budou muset popasovat. Život přinášel neustálou sérii změn, z nichž jen mizivé procento bylo k lepšímu. V době „vymknuté z kloubů“ v roce 1942 přivedl Zdeněk Jirotka na svět svého Saturnina. Nepředvídatelný sluha, který svého solidního pána staví s lehkostí sobě vlastní do svízelných situacích, aby

ho z nich vzápětí elegantně „vysekal“, se stal jedním z nejkouzelnějších hrdinů české literatury 20. století. Suchý anglický humor usazený na českém fundamentu a okořeněný trochou škodolibosti je přitažlivá směsice, která uvedla Saturnina do síně slávy – kniha se stala v roce 2009 vítězem čtenářské ankety Kniha mého srdce.

Kritici sice tvrdí, že dalšími díly Jirotka již svého Saturnina nepřekonal, že je to sepsáno podle anglického originálu a že román je bez hlubší myšlenkové konstrukce. No a co má být? Je známa řada tvůrců, kteří jsou tvůrci „jediného díla“ a generace se k nim stále vrací. Možná že je v pozadí nějaký anglický originál, ale díky půvabným českým reáliím příběhu je to věc hodně svérázná. A hlubší myšlenka? Co by za to někteří autoři – rádozy myslitelé – dali, kdyby se jejich výtvoři staly takovou srdeční záležitostí.

Sám Jirotka řekl: „Nejtrestuhodnější formou roztržitosti je, když se lidé zapomínají radovat ze života.“ Vytvořit takovou postavu v tíživé protektorátní době je dokladem faktu, že Zdeněk Jirotka radost ze života měl a občas si říká, jestli si byl vědom toho, co tahle v podstatě nenáročná knížka pro řadu lidí znamenala, znamená a určitě znamenat bude. A pokud ano, jestli by ta jeho životní radost řádně nenabyla...

Nejlepší bude celé přemítání uzavřít krátkou parafrází samotného textu – ať je ...ve vašich bláznivých nápadech kus poezie, ať humor, fantazie a vaše podivuhodné myšlenkové přemety dovedou udělat detektivku i z jízdního řádu a ať vaše okolí (díky vám) cítí, že nemusí tak zestárnout, když si nezapomenou hrát...

Neotřelý, vpravdě saturninovsky laděný rok 2011 přeji vám všem, milí čtenáři.

Ludmila Moržolová

MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA

Do 13. 3. – Zkamenělé stopy

- putovní výstava fosilních stop

Do 27. 3. – Jihlavské obrázky

- výstava autorských fotografií Pavla Bezděčky

Do 3. 4. – 467 dní kolem světa

- výstava dokumentárních fotografií z cesty Tomáše Zajíce a jeho přátel po světě

15. 3. – 31. 3. – Fyzikální kouzla a nanotechnologie

- výstava představující vědu z jiného úhlu spojená s bohatým doprovodným programem

29. 3. – přednáška RNDr. Kláry Bezděčkové, PhD. „Co víme o chování zvířat?“

- uskuteční se v 17 hodin v malovaném sále Muzea Vysočiny Jihlava

KAVÁRNA

Do 20. 3. – Střípky ze skautského tábora

- výstava autorských fotografií Jakuba Pejcala

PŘIPRAVUJEME

MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA

Od 5. 4. – Včely, med a perníky

- výstava představující práci včelaře v minulosti a dnes a její každoroční koloběh
- ve spolupráci s Českým svazem včelařů, z. o. Jihlava

Od 15. 4. – Vojenská vyznamenání a insignie

- výstava ze sbírky Pavla Slavíka doplněná o předměty z fondů VHÚ Praha

Od 28. 4. – Jihlava tehdy a dnes

- srovnávací výstava fotografií Jihlavy z muzejního archivu a současných pohledů
na stejná místa očima studentů SUŠG Jihlava

Od 6. 5. – Kelti jdou, Kelti jdou

- interaktivní výstava dokumentující přítomnost Keltů na Vysočině

KAVÁRNA

Od 12. 4. – Byl první

- výstava k výročí letu prvního člověka – J. Gagarina - do vesmíru

ROŠTEJN

4. 6. – Hodokvas

- návrat kdysi tradiční roštejské akce spojené s vystoupením šermířů, ukázkou
řemesel, soutěžemi a dalšími aktivitami pro širokou veřejnost

TELČ

Od 1. 4. – 125 let muzea v Telči

- retrospektivní výstava mapující historii vzniku a vývoj muzea v Telči

TŘEŠŤ

Od 21. 4. – Islanský študýrum

- výstava fotografií Zuzany Pipkové